

Потпуковник АНТОНИЈЕ СЕКЕЉ.

БОРБЕНА ДЕЈСТВА У РАВНИЦИ

Иако се војна вештина заснива на општеважећим начелима свака војска уноси у своја борбена правила и ратну службу извесне елементе који су специфични само за ту војску. Те специфичности проистичу из карактера државе и армије, географског положаја земље, орографије, климе и многих других услова.

Совјетски Савез је највећим делом равничаст, па су стога и војна правила Совјетске армије, углавном, израђена за такво земљиште. Она, на пример, предвиђају и борбу у пустињским степама, што правила других војска не предвиђају ако на својој територији немају таквих степа, или ако немају империјалистичких тежњи према земљама са таквим пределима.

Наша држава нема агресивних намера ни према коме, па је, према томе, наша Армија намењена једино за заштиту слободе и независности земље од туђе агресије и за очување тековина НОР и послератне изградње социјализма. Ми нећемо никога напасти, па се морамо спремати првенствено за борбу на сопственој територији. Ипак, не смемо искључити ни могућност преношења борбе на територију неког суседа који би нас напао, пошто се једноставним истеривањем нападача из земље не бисмо обезбедили од евентуалне поновне агресије. Према томе, морамо бити спремни за дејство и на територији наших суседа.

Наша државна територија претежно је маневарског карактера са доста планинских предела, те су и наша правила подешена за маневарско земљиште, а дејства на планинском земљишту обрађена су као дејства у нарочитим приликама.

Један део наше територије на северу, као и територије наших суседа, добрим делом су равнице.

Поставља се питање да ли борбена дејства у равници треба сматрати као дејства у нормалним или специјалним условима, тј. да ли дејства у равници треба увести у наша правила као дејства у нарочитим приликама, или обратно?

Да бисмо одговорили на постављено питање, морамо најпре размотрити особине равнице и њен утицај на осматрање, ватру, кретање, снабдевање, становање, маскирање, као и начела за вођење борбе у њој.

Особине равнице

Земљиште је потпуно или скоро потпуно равно, без икаквих узвишења све до хоризонта. Реке теку споро, у широком кривудавим коритима, која се често и мењају. Обале су равне, па се реке лако изливају из корита и плаве широки појас земљишта, стварајући баре и мочваре, које су понегде и сталне. Таквих мочвара, обраслих трском или шеваром, има и у пределима где нема река, ако је земљиште мало улегнуто, па засићено подземном водом.

Насељена места су збијена и уређена (ушорена), обично велика, на међусобном удаљењу просечно 4—10 км, а између њих има само салаша.

Добрих насутих друмова има релативно мало, само на важнијим комуникациским правцима. Остала села, која нису на саобраћајним артеријама, повезана су међу собом широким (често и до 20 м) ненасутиим колским путевима, на којима се колотраг сваки час премешта на места која су у то време пролазнија. Поља су богата пољским путевима, широким само толико да се по њима запрежним колима може доћи до њива. Ови путеви су скоро увек управни на главне путеве.

Шума има мало, већином на подводном земљишту које није подесно за пољопривреду. Ливада и пашњака има најчешће само у непосредној близини села. Сва остала површина користи се за обраду.

Између појединих парцела и имања нема никаквих ограда, већ само бразда.

Пшеница, кукуруз и други усеви израстају високо и затварају цео видик.

За регулисање тока река, за наводњавање и одводњавање земљишта има доста насипа и канала.

Површински слој земљишта скоро је свуда црница, која је у суво време трошна и ствара прашину, а с пролећа и јесени, када су веће кише, претвара се у лепљиво блато, које чини да је земљиште тешко проходно. Међутим, кратки пљускови не сметају, јер се вода брзо улија у земљу, тако да се често већ после пола сата не види да је падала киша. После дужих киша, када се земља добро натопи, вода се често задржава на површини и по неколико дана.

Испод површине земље налази се вода која се скупља од атмосферских талога. До ње се долази помоћу обичних бунара или пумпи. Она је мека и није питка. Питка вода се добија из већих дубина, помоћу артерских бунара, којих има мало и то само у насељеним местима.

Утицај равнице на осматрање. Црквени торњеви су једине високе осматрачнице, али су баш због своје висине веома изложене непријатељској артиљеријској ватри. За осматрачнице може се користити и дрвеће поред главних путева, али само у доба када је под листовима. Осматрање са површине земље могуће је само када нема усева, који иначе потпуно онемогућавају осматрање, јер и најмање неравнине, као на пример насипи, заклањају видик. Исто тако и најмања измаглица може потпуно онемогућити осматрање.

Према томе, осматрање претставља увек тежак проблем; лети због високих усева, у јесен због тога што је дрвеће оголено и због честих

магли, зими из истих разлога, као и због снега који може непријатељу згодно да послужи за маскирање.

Утицај равнице на ватрено дејство. Све што смета осматрању смета и пешадиској ватри, али ако је земљиште голо пешадиска ватра може се максимално искористити и по домету и по правцу дејства, јер се цело предземљиште може ставити под унакрсну ватру. Ефикасност ватре повећава се и због тога што скоро свако зрно има отскок и што брисани простор скоро за све циљеве обухвата целу путању (због њене положености).

Негативан утицај равнице одражава се у томе што аутоматска оруђа не могу гађати преко главе стрелаца, а и дејство кроз међупросторе ретко је могуће, услед чега и митраљеви најчешће треба да се постављају у стрелачки stroj. Свака, па и најмања неравнина, ствара велик мртав угао.

Артиљерија и минобацачи ретко ће наћи повољне земаљске осматрачнице, а своју криву путању неће моћи да искористе за сопствено заклањање, па ће бити у много већем степену изложени непријатељском осматрању и ватреном дејству него на другом земљишту.

Утицај равнице на кретање. При сувом времену кретање свих возила могуће је и ван путева. Кратки летњи плускови отежавају покрет само за врло кратко време, али после дужих киша, које трају 2—3 дана, земљиште ван путева постаје готово непроходно за сва возила укључујући и тенкове, док је кретање пешадије скопчано са већим напрезањем. Само насути друмови („шодерице“) могу се нормално користити по сваком времену, а остали врло тешко, јер су излокани и покривени дебелим слојем блата.

Дневне покрете већих колона, нарочито моторних возила, при сувом времену треба избегавати због прашине, по којој их непријатељ може открити и са велике даљине.

Утицај равнице на снабдевање, становање и маскирање. Снабдевање животним потребама у равници је много лакше, јер су оне најбогатији крајеви. У нормалним условима из месних средстава у равницама могу се у потребним количинама набавити: сточна храна (кабаста и зрнаста), месо, брашно, вариво, поврће, воће, млеко и млечни производи, простирка и др., што ће у великом степену смањити дотур, али ће набавка огрева често претстављати проблем, те ће се морати дотурати из позадине. И дотур воде за пиће мора се посебно организовати ако се станује далеко од насељених места.

Због изложености угледу и дејству из ваздуха, нарочито када нема усева, биваковање је отежано. Становање у великим, збијеним насељеним местима веома је погодно, те га треба користити не само због удобности, већ и због повољних услова за маскирање.

При високим усевима маскирање је лако, али треба строго водити рачуна о томе да су парцеле врло често различите боје (на пример: жута пшеница и зелени кукуруз или детелина). Због тога се при покрету маска мора често мењати, јер, ако се не мења саобразно земљишту, може имати управо супротан ефекат, тј. откривање.

Начела за вођење борбе у равници

Подилажење треба вршити широким фронтом, у више колона, ради боље заштите од угледа, нарочито из ваздуха и могућности бржег развоја за борбу у случају наилаaska на заседе, које могу бити постављене и од јачих снага у насељеним местима, у високим усевима, иза насипа итд. Из тих разлога, приближавање треба вршити у много растреситијим стројевима него у обичним условима.

При наиласку на непријатељске предње одреде или борбено осигурање претходнице треба да их енергично гоне у стопу, јер ће на тај начин бити заштићене од ватре (нарочито пешадиске) са главног положаја, баш услед тога што на равном земљишту отступајући делови сметају браниочевој ватри.

Полазни положај за напад на прегледном земљишту може се бирати нешто даље него обично, јер се простор до непријатеља може прећи за краће време и са мање напора, а изложеност на полазном положају је велика. По кишовитом времену и на расквашеном тлу полазни положај треба да се бира ближе браничевом предњем крају, иначе ће услед тешког кретања у току наступања бити сувише великих губитака. Високи усеви у летњим месецима спречавају прегледност и захтевају да се полазни положај приближи на оно отстојање одакле се непријатељски предњи крај може видети, тако да ће се полазни положај врло често подударати са јуришним положајем.

Избор правца главног удара у равници у погледу земљишта нема тако пресудну важност као на маневарском и планинском земљишту. Он више зависи од груписања непријатеља и потребе да се на њему концентришу одговарајуће снаге и средства. Препоручљиво је да се одреди и правац помоћног удара са знатним снагама и средствима, макар и на штету осталих делова борбеног поретка, ради дробљења непријатељских снага, јер тиме можемо непријатеља довести у недоумицу у погледу употребе резерве, или га натерати да исту цепа.

За време јуриша, као и у току продирања, ако има ветра, димне завесе могу се обилно користити, јер су ветрови скоро увек сталног правца.

Магла се може слободније користити него на неравном земљишту, јер се не диже тако брзо и изненада.

Велику пажњу треба поклањати откривању мина, јер се оне по ораници врло лако маскирају и постављају у већим количинама не само испред предњег краја, него и у дубини одбране. Да се при продирању не би наишло на минска поља, најбоље је да се отступајући делови браниоца у стопу гоне и то само оним правцима које они користе, а тиме се уједно можемо заштити и од ватре позадњих делова.

Коњица може доћи до широке примене, јер најлакше савлађује блатњаво земљиште, нарочито када је употреба тенковских и механизованих јединица ограничена. Она може послужити за образовање предњих одреда, као лако покретљива резерва, за паралелно гоњење и друге сличне задатке.

У одбрани облици борбеног поретка, који су предвиђени правилима (углом напред, углом назад, итд.), не одговарају нашим нормалним приликама, јер се на маневарском земљишту борбени поредак подешава према земљишту, а правилом предвиђени облици типични су баш за равницу, где конфигурација земљишта не утиче на избор облика борбеног поретка. Ови типови борбеног поретка служе зато да омогуће дејство ватрених средстава из дубине кроз међупросторе и да се избегну већи губици. Ови устаљени облици пренети су из совјетских правила која су рађена претежно за равницу, па их у нашим правилима не би требало износити под нормалним условима, већ само за одбрану у равници.

Пошто нападач има широке могућности за избор правца главног удара, јер су земљишни услови скоро редовно без нарочитог утицаја на ову одлуку, бранилац није у могућности да при поседују положаја за одбрану оцени где ће непријатељ нападати главним снагама. Да би био у могућности да се супротстави нападачу ма где он вршио напад главним снагама, бранилац мора имати много јачу резерву него на маневарском земљишту. Због тога ће мање снага остати за предњи крај одбране, тако да ће се потчињеним јединицама давати шири фронтони. Док ово повећавање ширине фронтони код већих јединица не долази много до изражаја, јер дивизије и веће јединице добијају шире фронтоне само зато што су у равници, дотле се оно јаче испољава код нижих јединица. Ако бисмо узели да ће свака јединица оставити у резерви трећину својих снага, онда би два стрељачка лука, распоређена на дивизијској зони од 10 км, имала нормалне ширине фронтони од по 5 км, њихови батаљони просечно по 2 и по километра, тј. нешто више од нормалне ширине, а стрељачке чете просечно по 1200—1300 м, а то је осетно више од нормалне ширине фронта чете у одбрани. Ако се томе дода да ће на помоћним правцима та ширина бити знатно већа, онда се јасно види то прогресивно повећавање ширине фронта код мањих јединица.

Поставља се питање: да ли у равници треба тежити организовању одбране по групном или по траншејном систему? С обзиром на потребу дејства појединих оруђа кроз међупросторе, групни систем би боље одговарао; с обзиром на широк фронт и честу потребу за маневром по фронту, баш због слабије поседнутог предњег краја, што је на отвореном земљишту веома незгодно и скопчано са великим губицима, требало би тежити изграђивању траншејног система. Могућност за то постоји, јер се и део резерве може користити за копање траншеја на предњем крају, а ефекат рада је већи него у нормалним приликама, пошто је земља мека и трошна.

На подводном тлу често се ровови неће моћи копати до потребне дубине, јер ће се наићи на воду. У таквим случајевима треба израђивати виши грудобран, што ће мало теже бити за маскирање, али ће незнатно повећање висине грудобрана у великој мери побољшати услове осматрања и ватреног дејства.

При фортификациском уређењу положаја обично ће претстављати тежак проблем недостатак дрвене грађе и материјала за облагање (нема

ни (бусења ни шибља), тим пре што је земља трошна и са доста благим природним нагибом. Посебан проблем претставља одвод воде, као и блато по рововима, које се за време кише ствара и при најбољој организацији одвода воде, а и дуго се задржава.

У времену када су усеви високи, треба вршити потпуно рашчишћавање предземљишта на ширем појасу, што лако може одати линију протежања предњег краја, али то је још увек боље него пустити непријатељску пешадију да нам приђе близу без већих губитака.

Иако у овом чланку нису набројане све карактеристичне особине великих равница, нити сви утицаји њених особина на борбена дејства, ипак је, по нашем мишљењу, и оволико довољно да се увиди оправданост предлога да се борба у равници уврсти у наша правила у одељак „Борба у нарочитим приликама“
